

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ФАКТОР ЙОГО ЗМІН

В теперішній час у світі, в тому числі й в Україні, завдяки поширенню інформаційно-телекомунікаційних технологій, радикальним чином змінюються умови життєдіяльності людей; а торкнувшись соціальних інститутів, дані технології порушили питання про підстави модернізації українського суспільства в цілому. В процесі «революційних трансформацій» кінця ХХ століття українське суспільство, з певних причин, виявилось поза процесами формування інформаційно-комунікативного середовища і постало перед фактом вже наявного розвитку комунікативних співтовариств нового характеру зі своїми правилами та соціокультурними підставами; співтовариств, які здійснюють чим далі, тим більший вплив на трансформацію традиційних соціальних інститутів.

Сучасне інформаційне суспільство являє собою новий етап розвитку людської цивілізації, який характеризується, в першу чергу, високою швидкістю комунікаційних процесів, що забезпечуються наукомісткими й високотехнологічними засобами – мікропроцесорними технологіями й мережею Інтернет. Поширення Інтернет-технологій на всі сфери життєдіяльності індивідів і соціальних груп стає одним з визначальних факторів соціально-економічного розвитку суспільства, що виявляється у формуванні аудиторії Інтернету, в розвитку Інтернет-співтовариств, в становленні мережної економіки і розвитку електронної комерції, в появі нових видів девіантної поведінки (*відхиленої поведінки індивіда* або *групи* яка не відповідає загальноприйнятим нормам, внаслідок чого відбувається порушення цих норм) у формі різних проявів хакерства. Мережа Інтернет є засобом багаторазового збільшення можливості й швидкості здійснення комунікацій, що вирішує головну проблему інформаційного суспільства, яка полягає в генерації, обробці, передачі постійного потоку і величезного масиву інформації, яка стає головним суспільним ресурсом. В умовах становлення інформаційного суспільства мережа Інтернет виконує функцію інтеграції людства через витиснення безпосереднього людського спілкування штучними формами соціальної комунікації, що призводять до зміни повсякденної

соціальної взаємодії індивідів і соціальних груп, опосередковане спілкування яких здійснюється за допомогою комп'ютера та мережі Інтернет. [2; 4]

Нове суспільство характеризується не стільки розширенням можливостей нагромадження й переробки інформації (як це представлялося в класичних варіантах концепції інформаційного суспільства), скільки новими формами комунікації. Основною характеристикою нового суспільства є наявність інформаційно-комунікативного середовища, який необхідно розглядати як засіб, що дозволяє здійснювати соціокультурні функції в процесі взаємодії соціальних суб'єктів за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій. Якщо розглядати їх під таким кутом зору, то інформаційно-телекомунікаційні технології перетворюються на основу системи комунікацій, а інформаційно-комунікативне середовище можна розглядати як нову форму побудови взаємин між людьми. [2; 15]

Можна вказати на кілька характерних особливостей як інформаційно-комунікативних технологій, так і інформаційно-комунікативного середовища, породженого ними. Так, інформаційно-телекомунікаційні технології характеризуються інтерактивністю, гіпертекстуальністю, анонімністю. А все інформаційно-комунікативне середовище має риси віртуальності, глобальності і фрагментарності. При цьому властивості середовища визначаються властивостями комп'ютерних Інтернет-технологій.

Формування «аудиторії Інтернет», «Інтернет-співтовариств» є найважливішим результатом розвитку і поширення мережі Інтернет. Аудиторія Інтернет – це є неоднорідна соціальна спільність, об'єднана опосередкованою взаємодією за допомогою мережі Інтернет. Інтернет-співтовариство – це відносно нестійка сукупність людей, які взаємодіють за допомогою системи Інтернет-комунікацій, що забезпечуються службами мережі Інтернет, мають спільні інтереси, здійснюють спільну діяльність у віртуальному просторі. [1]

Сьогодні всесвітня мережа Інтернет вже розвивається як певна саморегулююча соціальна система. При цьому вона виконує функцію соціалізації як інформаційний ресурс, в якому можна черпати знання про світ, і як соціальна структура, взаємодія в якій схожа на тренажер реального життя. Проте, вона на нього лише схожа, а не є цим реальним життям насправді.

В даний час у мережі Інтернет відсутні чітко структуровані співтовариства, що визначається принципом взаємодій, які будуються, свободою вступу й виходу зі складу співтовариства, свободою вибору часу й обсягу участі в комунікаційних процесах, що не припускає наявності суворо формалізованої організації. Однак, неформальна структура існує, сприяючи вибору напрямків, коректуванню чи завершенню взаємодії членів віртуального співтовариства, і це є структурою переваг чи структурою комунікацій. Зводиться до мінімуму можливість появи структури влади, що пов'язано з практичною відсутністю соціального контролю в Інтернет-співтоваристві.

В той же час, завдяки віртуалізації, в інформаційно-комунікативному середовищі Інтернет все більше поширюються взаємовідносини між деперсоналізованими, знеособленими, анонімними суб'єктами з одночасним закріпленням й усталенням цих відносин. Такі взаємини стають лише «симуляцією» справжніх людських відносин. Подібну симуляцію можна назвати «комунікацією без комунікантів». [1]

Одночасно сьогодні йде процес «іграїзації» (перетворення на певну гру) соціальних інститутів. В інформаційно-комунікативному середовищі виникає паралельне квазі-життя, але вже зі своїми нормативними критеріями оцінки соціальної поведінки, що породжує свого роду роздвоєність свідомості, ціннісно-смыслову дезорієнтацію індивіда, перед якою пасують традиційні норми суспільного інституціонального контролю.

Крім того, розсування меж інформаційно-комунікативного простору завдяки процесу глобалізації – це залучення все більшого числа образів і комунікацій (масових і міжіндивідуальних) у консолідований процес створення і трансляції економічно, політично, культурно привабливих і впливових образів. Це явище, в свою чергу, породжує слабкість сучасних національно-державних інститутів, веде до формування нових, як транснаціональних, так і локальних соціальних інститутів. В даний час в інформаційно-комунікативному середовищі йде процес руйнування сталих суспільних інститутів, які позбавляються підтримки і координації свого функціонування структурою в особі держави. Соціальні інститути сьогодні в більшій мірі ґрунтуються на індивідуальних стратегіях життєдіяльності, що часто перевтілюються в тактики повсякденної взаємодії. І, нарешті, фрагментація не дозволяє

індивіду само ідентифікуватися або утвердитися ні в соціальному часі, ні в соціальному просторі, що перетворює соціальні інститути на деякі аморфні утворення. [2; 21]

Парадоксальність ситуації полягає в тому, що зміни соціальних інститутів, які відбуваються в рамках інформаційно-комунікативного середовища, захоплюють сьгодні інститути (наприклад, сім'ю), які, в силу своєї специфіки, не можуть будуватися на віртуальних, глобальних і фрагментарних системах взаємодії.

Отже, в умовах становлення інформаційно-комунікативного середовища мають перевагу неформальні інститути, що принципово не здатні забезпечувати стабільність і порядок в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Зотов, В.В. Информационная картина мира и информационно-коммуникативная среда: проблема взаимосвязи в современном обществе / В.В. Зотов, Е.И. Боев // Вопросы культурологии: Научно-практический и методический журнал. – 2008. – №11. – С. 16 – 19.

2. Путилова, Е. А. Интернет как фактор формирования информационного общества: автореф. дис. канд. социол. наук. – Тюмень: Изд-во ГОУ ВПО «Тюменский государственный университет», 2004. – 27 с.